

Tymoshenko, Kiev: Publishing house of NPU named after N. P. Dragomanov, no. 1 (82)17, pp. 43-48.

3. Perebeynos, V.B. and Pakulin, S. L. (2017), "Improvement of training process of technical and tactical training of judoists-veterans", Scientific journal of National pedagogical University named after N. P. Dragomanov. Series 15. "Scientific and pedagogical problems of physical culture "Physical culture and sport": collection of scientific works / under the editorship of A. V. Tymoshenko, Kiev: Publishing house of NPU named after N. P. Dragomanov, no. 2(83)17, pp. 85-89.

4. Ananchenko, K. V., Khudolii, O. M. and Iermakov, S. S. (2015). "Factorial model of motor fitness of junior forms' boys", Journal of Physical Education and Sport, 15(3), pp. 585-591.

5. Makhankov, H.I., Pakulin, S. L., Ananchenko, K.V. and Perebeynos, V.B. (2017), "The performance of technical and tactical actions of athletes of judo of the highest qualification", Proceedings of IV International scientific conference "Discussion of problems related to the development of science in different countries", Dec 25, 2017, London, SI Universum, pp. 41-46. (in Rus.).

6. Pakulin, S. L., Ananchenko, K.V., Perebeynos, V.B. and Franken, P. (2017), "Improving the effectiveness of the training process and the improvement of technical and tactical preparation of judo masters", Proceedings of II International scientific conference "Innovations in science and technology", Oct 31, 2017, London, SI Universum, pp. 68-77. (in Rus.).

7. Perebeynos, V.B. and Pakulin, S. L. (2017), "Improvement of the pedagogical system of professional and personal development of athletes – veterans judo", Proceedings of IV International scientific conference "Perspective scientific research", Morrisville, Mar 30, 2017, Morrisville, Lulu Press., pp. 169-172. (in Ukr.).

8. Perebeynos, V.B. & Pakulin, S.L. (2019), "The optimal choice of the judo arsenal of shots, given the tactics of the enemy", Proceedings of II International scientific conference "New scientific achievements", Berlin, Germany, Mar 2, 2019. Hamburg, tredition GmbH, 2019. pp. 56-65. (in Rus.).

УДК 616-053.2-056.24:613.9-053.81.004.12]:316.3-044.347

Приходько В.В.

**доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики спортивної підготовки,
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, м. Дніпро**

Луковська О.Л.

**кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри фізіології та спортивної медицини,
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, м. Дніпро**

Чернігівська С.А.

**кандидат наук з фізичного виховання і спорту, лікар,
ДУ «Український державний науково-дослідний інститут
медико-соціальних проблем інвалідності МОЗ України», м. Дніпро**

ПІДВАЛИНИ РЕФОРМИ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ» У КОНТЕКСТІ ВИМОГ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

З огляду на визначальну роль фізичних вправ і фізичної культури особи, існує наукова проблема обґрунтування нових можливостей посилення ролі дисципліни «Фізичне виховання» у вирішенні гострих валеологічних проблем суспільства. Показано, що валеологія у бажаному її стані це комплексна дисципліна, направлена на збереження та укріплення здоров'я людини, яка має використовувати індивідуальні методи і технології задля досягнення і збереження здоров'я та вирішення проблем життєдіяльності. Будівництво здоров'я – це не перехід до практики самолікування, але відповідна цінностям особи бути здоровою і можливостям життя конкретної людини система її творчої діяльності по формуванню і підтримці оптимального рівня індивідуального здоров'я. Становлення особистості, яка самовизначилась до фізкультурної діяльності або ж будівництва власного здоров'я, яка відмовилась від звичної, поширеної пасивної позиції споживача медичних послуг, це важлива теоретична і практична проблема для сучасних систем освіти. Непрофесійна фізкультурна освіта, що розробляє технології становлення фізкультурно-діяльної особи і будівничого власного здоров'я як раз і повинна стати основою реформи дисципліни «Фізичне виховання».

Ключові слова: дисципліна «Фізичне виховання», реформа дисципліни «Фізичне виховання», здобувачі вищої освіти (студенти), креативна валеологія, непрофесійна фізкультурна освіта, педагогічні технології.

Приходько Владимир Васильевич, Луковская Ольга Леоновна, Черниговская Светлана Анатольевна. Основы реформы дисциплины «Физическое воспитание» в контексте требований компетентностного подхода. Качественные изменения в системе общественной жизни потребовали пересмотра представлений о примате профессионально-прикладной физической подготовки в общей системе подготовки выпускников высших учебных заведений к избранной трудовой деятельности, как это понималось во времена СССР. Появились представления о важности формирования мобильного специалиста с высоким уровнем умственной работоспособности и достаточным уровнем здоровья, готового за счет высокой степени адаптации периодически занимать различные профессиональные позиции, независимо от названия полученной специальности; который умеет быстро и результативно восстанавливать работоспособность. Учитывая определяющую роль физических упражнений и физической культуры личности в жизни человека, предстоит решить научную проблему обоснования новых возможностей усиления роли дисциплины «Физическое воспитание» в решении острых валеологических проблем общества. Показано, что валеология в желаемом для общества состоянии это комплексная дисциплина, направленная

на сохранение и укрепление здоровья человека, она должна использовать индивидуальные методы и технологии для достижения и сохранения здоровья в решении проблем жизнедеятельности. Здравостроительство - это не переход к самолечению, но соответствующая ценностям личности быть здоровой и возможностям жизни конкретного человека система ее творческой деятельности по формированию и поддержанию оптимального уровня своего здоровья. Становление личности, которая самоопределилась к физкультурной деятельности или здравостроительству, отказалась от распространенной пассивной позиции потребителя медицинских услуг, важная теоретическая и практическая проблема для современных систем образования. Непрофессиональное физкультурное образование (или физкультурное образование человека) - это составная часть разностороннего образования личности будущего специалиста с высшим образованием, независимо от профессии. Оно является важным для рациональной организации его индивидуальной жизнедеятельности за счет приобретенных компетенций. Непрофессиональное физкультурное образование, разрабатывающее технологии становления физкультурно-деятельной личности и здравостроителя как раз и должно стать основой реформы дисциплины «Физическое воспитание» в современной высшей школе.

Ключевые слова: дисциплина «Физическое воспитание», реформа дисциплины «Физическое воспитание», соискатели высшего образования (студенты), креативная валеология, непрофессиональное физкультурное образование, педагогические технологии.

Prikhodko V., Lukovskaya O., Chernigovskaya S. Fundamentals of the reform of the discipline "Physical Education" in the context of the requirements of the competence approach. Qualitative changes in the system of public life required a revision of the ideas about the primacy of vocational and applied physical training in the general system of training graduates of higher educational institutions for their chosen work activities, as was understood in Soviet times. Now there are new ideas about the importance of forming a mobile specialist with a high level of mental performance and a constant level of health, due to a high degree of adaptation, to periodically hold various professional positions, regardless of the name of the specialty received; which is able to quickly and efficiently restore performance. Taking into account the decisive role of physical exercises and physical culture of the individual in a person's life, the scientific problem of substantiating new opportunities to enhance the role of the discipline "Physical education" in solving acute valeological problems of society is to be solved. It is shown that valeology in the desired state for society is a complex discipline aimed at preserving and strengthening human health, it must use individual methods and technologies to achieve and preserve health in solving problems of life activity. Health-building is not a transition to self-treatment, but a system of its creative activity for shaping and maintaining an optimal level of one's health that corresponds to the values of the individual to be healthy and the possibilities of life of a particular person. The formation of a person who is self-determined to physical activity or health-building, has abandoned the common passive position of the consumer of medical services, an important theoretical and practical problem for modern educational systems. Non-professional physical education (or physical education of a person) is an integral part of the versatile education of the personality of a future specialist with a higher education, regardless of the profession. It is important for the rational organization of its individual life activity through acquired competencies. Non-professional physical education, which develops technologies for the development of physical education and an active person and a health planner, should be the basis for the reform of the discipline "Physical Education".

Keywords: discipline "Physical education", reform of the discipline "Physical education", applicants for higher education (students), creative valeology, non-professional physical education, pedagogical technology.

Постановка проблеми. Вважаємо, свідомо або ж ні, грішать супроти істини ті науковці і педагоги, котрі пропонують: задля того, щоб особа навчилась управляти власним здоров'ям, тобто стала дійсним його хазяїном, їй потрібно оволодівати теоретичними знаннями з фізичного виховання.

Помилка полягає у не розрізненні того факту, що відмінність механізму засвоєння і застосування знань про те, що таке здоров'я (теоретичне знання саме про це) та як самому зробити себе здоровою людиною, суть відмінність природничо-наукового знання і знання про діяльність людини. Проблема теоретичних знань з фізичного виховання і знань з валеології полягає в тому, що для того, «аби навчитись співати» використовують знання про таке явище як «спів взагалі». Інакше кажучи, намагаються вирішити суто педагогічну проблему за рахунок залучення не адекватних, хоча й коректних для науки засобів: плутають особливості навчального предмету і наукової дисципліни. Хоча, і з цим не варто сперечатись, знання самих викладачів про те, чому і як можемо якісно вчити студентів, повинні мати глибоке теоретичне підґрунтя.

Звертаючись до витоків дисципліни «Фізичне виховання» варто вказати, як формувалось фізичне виховання в СРСР. Достатньо послатись на наступну декларацію руху пролеткульту: «Мета пролетарської фізичної культури: досягнути максимуму життєвості й виробництва людської машини, іншими словами, досягнути здоров'я, працездатності і витривалості (сили опору), мускульної сили, прудкості і психофізичних якостей – активності, енергії, відваги, холоднокровності, настирливості, рішучості, підприємливості, винахідливості» [6, с.16]. Так задана орієнтація на мету, як на систему утворюючий фактор при становленні радянської системи фізичного виховання привела її авторів до використання у якості базових основ навчального предмету підходів французьких методистів Г. Демені та Г. Ебера, котрі обстоювали пріоритет вдосконалення утилітарних навичок і зосереджувались на підготовці молоді до служби у війську.

Один з засновників фізичного виховання в СРСР Є.О. Піоніровський у своїй книжці «Ебер та його природний метод фізичного виховання» [11] пропонує використовувати такі відібрані Г. Ебером випробування: біг на 100, 500 і 1500 метрів, лазіння по канату без допомоги ніг, стрибок у висоту з місця та з розбігу, стрибок у довжину з місця та з розбігу, піднімання ваги у 40 кілограмів, штовхання ядра, плавання та пірнання. Частина цих випробувань не лише була включена в

СРСР до шкільних, вузівських навчальних програм та до комплексу ГПО, але використовуються для оцінки фізичного стану учнів різного віку, включаючи вищу школу, до сьогодні.

На цей же час приходиться визначення підходів до розробки відповідних методик фізичного виховання в СРСР, жорстко орієнтованого на розвиток наперед заданих фізичних якостей, що підпорядковується логіці ППФП. У якості аргументу, пошлемось на урок з фізичного виховання, запропонованого відомим радянським теоретиком Г.О. Дюперроном [5]. За його баченням, урок мав будуватись за такою доволі примітивною логікою:

«1. Іду на базар (марширування).

2. Привезли товар до лавки; приймання його з возу на руки, розкладання на полиці й під прилавок (вправи для рук, для тулуба, для ніг).

3. Привезли капусту – перекладання її до льоху (метання), привезли ящики з яблуками (спільне перенесення, піднімання).

4. Трапилась пожежа: їдуть пожежні; весь люд біжить дивитись (біг)

5. Всі допомагають качати воду (коригуючи вправи для м'язів спини і черевного пресу).

6. Пожежні налили багато води; аби дістатись до дому, вимушені перестрибувати через калюжі (стрибки).

7. Йдемо додому (марширування); втомились від усього (потягування з диханням)».

Намічені Г.О. Дюперроном підходи пізніше були підтримані, уточнені і розвинені через практику професійно-прикладної фізичної підготовки в професійно-технічних училищах, технікумах і вищих навчальних закладах при підготовці, як це відбувалось у той час, спеціалістів «вузького» профілю. Наприклад, вона цілком підходила для майбутніх льотчиків у інститутах системи цивільної авіації. І навпаки, кількість спеціальностей, де специфічні фізичні якості фахівця слабо впливають на результати його діяльності (тут важливі, перед за все роботоздатність і стан здоров'я) невпинно зростає.

З огляду на визначальну роль фізичних вправ і, ширше, фізичної культури особи, існує наукова проблема обґрунтування нових можливостей посилення ролі дисципліни «Фізичне виховання» у вирішенні гострих валеологічних проблем суспільства. Адже, якщо зусилля зосереджуються лише на питаннях подачі (теоретичного) знання, вони не результативні. Тож потрібен більш ґрунтовний підхід. Так, відомо, що медицина зародилася як утилітарний засіб само- та взаємолікування, але Ф. Бекон стверджував: «Медицина не може бути надійною, якщо не ґрунтується на філософії, вірні загальні положення якої призводять до правильних висновків» [15].

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні вимог до спрямованості реформи навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у вищій школі.

Методи і організація дослідження. Були використані методи теоретичного дослідження: вивчення літератури, абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, ідеалізація та узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аби визначити напрямок та шляхи сприяння становленню людини як фізкультурно-діяльної особи і будівничого власного здоров'я, потрібно виконати деякі попередні, реперні для розгортання відповідної логіки, фіксації. Перед за все важливо надати перевагу тій або ж іншій дефініції здоров'я людини як своєрідного орієнтиру.

Вивчивши відомі дефініції, ми приймаємо за базову саме ту, що дав Генрі Сигерист (1891-1957) [17], не випадково саме його дефініція стала базовою для офіційного визначення Всесвітньою організацією охорони здоров'я явища *здоров'я людини*. Ось його тлумачення: *здоровою може вважатися людина, яка відзначається гармонійним фізичним й розумовим розвитком та добре адаптована до оточуючого її фізичного і соціального середовища. Вона повністю реалізує свої фізичні та розумові здібності, може пристосовуватись до змін оточуючого середовища, якщо вони не виходять за межі норми, і робить свій посильний внесок у благополуччя суспільства, сумірний з її здібностями. Здоров'я не означає просто відсутність захворювань; це щось додатне до цього, базового, а саме - життєрадісне та охоче виконання обов'язків, що їх життя покладає на людину.*

Виходячи з наведеного щодо явища здоров'я, вважаємо, що *валеологія у бажаному її стані* – це комплексна дисципліна, спрямована на збереження та укріплення здоров'я людини, що має використовувати індивідуальні методи і технології задля досягнення і збереження здоров'я та вирішення проблем життєдіяльності, котрі базуються на теоретичних концепціях (парадигмах) його (здоров'я) природи, сутності, а також сенсу життя [8].

У дослідженні надаємо перевагу такому напрямку, як *когнітивна валеологія*, яка об'єднує ті форми валеологічного знання, котрі здоров'я пов'язують з парадигмою «раціональності» життя. У цьому випадку хвороба визнається значною мірою результатом помилок мислення, пізнання, навчання та виховання. Отже, необхідне для формування будівничого здоров'я [13] *валеологічне знання*, повинне орієнтуватись не стільки на подачу студентам теоретичних знань, скільки спиратись на рефлексії відомих індивідуальних практик самооздоровлення, на результативні приклади дій осіб, які за рахунок власних зусиль спромоглися подолати серйозні патології.

Поділяємо критику Ф. Сарга: «Турботливий опис механізмів, котрі спричиняють становлення живих організмів, стало головним завданням біологів, фізиків і психологів в останні триста років. Картезіанський підхід (тобто, започаткований Р. Декартом - *авт.*) був доволі успішним, особливо у біології, але він також обмежував інші напрямки наукових досліджень. Проблема містилась у тому, що вчені, яких надихали успіхи в зверненні до живих організмів, як до машин, почали вірити в те, що й вони самі не більше ніж машини. Негативні наслідки такого редукціоністського падіння стали особливо наочними у медицині, у якій прихильність картезіанської моделі людського тіла, як працюючого годинника, завадила лікарям зрозуміти багато чого із сьогоднішніх головних захворювань» [16, с.48].

Валеологія, внаслідок поданого, стає частиною дисциплінарного кола практичної філософії, до якого долучаються *валеософія* (філософія здоров'я) та *валеоетика* (етика здоров'я). Валеософія, або ж філософія здоров'я, мудрість здоров'я

виникла як результат синтезу філософського та валеологічного знання, взаємний вплив яких дає можливість розглядати життєдіяльність людини саме крізь призму здоров'я, його сенсу та цінності.

Альтруїстична моральна орієнтація не тільки зовнішня умова (фактор) здоров'я особи, але вона являє собою позитивну сутність, стрижень людини, критерій та умову особистого здоров'я, показник найкращої гармонії між особистістю і середовищем. Бо ж відомо, що різноманітні відхилення у здоров'ї, неврологічні розлади й акцентуація особистості тісно пов'язані з егоцентричною орієнтацією людини, тоді як найбільш сприятливі умови для розвитку особистості створює супротивна, а саме про соціальна орієнтація.

У нашій концепції шляху до здорового стану дотримуємось наступного методологічного напрямку: *мислення особи – її творчість – стале здоров'я*. Духовна сутність «валеолога для себе» як творця, котрим для нас виступає будівничий власного здоров'я, дозволяє вступити у тонкі духовні відносини не лише з іншими людьми, але з природою, світом. Креативна особистість [7] проявляє себе у різних областях, що так або інакше пов'язані із здоров'ям.

Будівництво здоров'я – це не перехід до практики самолікування, але відповідна цінностям особи бути здоровою і можливостям життя конкретної людини система її творчої діяльності по формуванню і підтримці оптимального рівня індивідуального здоров'я. Будівництво здоров'я створює перспективи суттєвого підсилення можливостей медицини за рахунок участі освіченої і діяльної людини, котра разом з медичними працівниками, сама переймається бажанням і діє аби подолати наявні патології та поліпшити свій психофізичний стан. Отже очевидно, що головною задачею освіти стає забезпечення не державних потреб, але потреб усього суспільства в цілому і кожного його члена окремо. Тож на зміну виробничо-орієнтованій приходить освіта, що спирається на соціокультурну та особистісну доміную. У XXI столітті визначальне значення має її світоглядна й виховна функція [1].

Валеологія як творчий процес і творчість у валеології визначаються не стільки зовнішніми по відношенню до неї причинами, що виступають як умови, скільки внутрішніми підставами і механізмами. Якби це було не так, успіхи у творенні і збереженні здоров'я обумовлювались би в основному рівнем розвитку культури людства, станом суспільного виробництва та характером соціальних умов. Однак в одному й тому ж місті України, на одному й тому ж виробництві, з однаковим матеріальним достатком працюють однолітки, приміром, люди середнього віку, стан здоров'я яких визначається не стільки наслідками від батьків генетичними рисами та якостями, не стільки наслідками перенесених захворювань та умовами життя у дитинстві, але й прийнятим до реалізації сьогоднішнім *стилем власного життя*. Внаслідок цього вони мають й різні перспективи життєдіяльності. Отже, бути здоровою людиною – це означає створювати себе і, тою же мірою, свій оточуючий, комфортний для життя світ. Здоров'я сприяє людині в тому, щоб розкрити особистісні якості, розвивати свою індивідуальність.

Наприкінці XIX століття у школах країн Європи почало складатися утилітарне за своєю сутністю фізичне виховання, яке отримало потім своє поширення та розвиток у СРСР. Спрямованість цієї навчальної дисципліни визначалася намаганням сформувати бажаний, наперед заданий набір фізичних якостей, рухових вмінь та навичок, приученням дітей та юнацтва до чіткого виконання стройових команд. Принагідно відмітимо, що приблизно в той же час у Великій Британії, Канаді та США виникла подібна навчальна дисципліна, у якій більш помітно були представлені насамперед гігієнічний напрямок, спорт і рекреація. Отже, не слід вважати утилітарне фізичне виховання військової і трудової спрямованості у часи СРСР, чи як не єдиний історично-можливий шлях: понад 100 років назад був започаткований зовсім інший підхід прилучення дітей і молоді до фізичної культури і спорту [9].

Крім того, на початку XXI століття ситуація в Європі принципово змінилася. Вузько національні пріоритети поступаються місцем визнанню важливості дотримуватись загальнолюдських цінностей і прагненню до міжнародної стабільності. За загальний орієнтир приймаються настанови на забезпечення стійкого розвитку в кожній країні. Тотальна милітаризація молоді стає непотрібною бо створюються армії професіоналів. Виникають нові загрози (приміром, критичний стан багатьох давно збудованих об'єктів техносфери, руйнівні природні та екологічні катастрофи, негативні наслідки урбанізації для мешканців міст, прояви тероризму), які примушують до пошуку нових відповідей на ці загрози. Досягнення у показниках здоров'я і тривалості життя розглядаються як головні критерії якості життя у тій чи іншій країні. Адаптується узагальнюється весь доробок держави та суспільства у сфері економіки, освіти, побуту, дозвілля та охорони здоров'я.

Якісні зміни у системі суспільного життя зажадали також перегляду уявлень про примат професійно-прикладної фізичної підготовки в загальній системі підготовки випускників закладів вищої освіти до обраної трудової діяльності, як це сприймалось у часи СРСР. З'явилися нові уявлення про важливість формування мобільного фахівця з високим рівнем розумової роботоздатності і сталим рівнем здоров'я, готового за рахунок високого ступеню адаптації періодично займати різні професійні позиції, незалежно від назви спеціальності, отриманої ним за дипломом; який вміє швидко і результативно відновлювати працездатність. Активно вишукаються можливості розповсюдження накопичених валеологічних знань, способів такого їх поширення і засвоєння, щоб відповідним чином освічена людина систематично та дієво використовувала набуті компетентності собі на благо в залежності від зміни ситуацій у її життєдіяльності.

Нарешті, якісно іншого, більш високого рівня досягли уявлення про саму людину, далеко виходячи за межі природничо-наукового знання, яке раніше було виключною основою всіх педагогічних розробок. Так, поряд із природничо-науковим знанням до практики освіти поступово входить *знання методологічне і знання про діяльність*. З повним правом усе частіше ми починаємо розглядати світ, у якому живемо, не тільки, як природний, але як значною мірою штучний, тобто як результат мислення і діяльності людини.

У той же час, І. Бех, фахівець з питань особистісно-зорієнтованого виховання, змушений визнати наступне. Стан психолого-педагогічної теорії є таким, що не дозволяє за рахунок самих лише класичних дидактичних засобів цілеспрямовано формувати морально розвинену особистість. Мова йде про особу, для якої загальноприйняті духовні

пріоритети набували б глибокого життєвого сенсу і суб'єктивної цінності, виступали дієвими регуляторами її соціальної поведінки. Виховна практика, стверджує автор, усе ще орієнтується переважно на різні форми зовнішнього підкріплення, тобто на методи заохочення і покарання. Їх домінування у вихованні призводить до культивування пристосовницької моралі, моралі вигоди. При цьому основними психологічними механізмами, які вважаються генетично вихідними у формуванні особистості, виступають зовнішнє обумовлення, наслідування та ідентифікація [1, с.123]. Очевидно, усе це має бути змінено.

Як перспективну альтернативу традиційним дидактичним підходам, що реалізуються через класичну форму уроку, він та ряд інших прогресивних вітчизняних науковців, розглядають розробку відповідних *технологій*, які б вирішували проблему особистісно орієнтованого виховання та освіти. Мова йде про забезпечення ситуації, коли само визначена молода людина виступала б суб'єктом власного розвитку і само зміни. При цьому, прийнято розрізняти відомі типи технологій (освітні, педагогічні, технології навчання), що мають відношення також до різних просторів педагогічної діяльності [4].

Ще у 1979 році Асоціація з педагогічних комунікацій і технологій США дала перше визначення *педагогічної технології*: «Педагогічна технологія є комплексний, інтегративний процес, що охоплює людей, ідеї, засоби і способи організації діяльності для аналізу проблем і планування, забезпечення, оцінювання і керування вирішенням проблем, що стосуються всіх аспектів засвоєння знань» [10, с.22]. Вважається, що педагогічна технологія має таку структуру: концептуальна основа, змістовна частина навчання, включаючи зміст навчального матеріалу, та процесуальна частина [10, с.24], і ми дотримуємось саме такого розуміння. При цьому, відповідно до своєї специфіки, якщо освітні технології відбивають стратегію освіти, то педагогічні технології втілюють тактику її реалізації. Ще більш конкретними є *технології навчання*, що реалізуються через *педагогічну техніку*.

Фахівці у США та в інших розвинених країнах вважають, що засвоєння традиційного *змісту освіти* (на чому у вітчизняній вищій школі за звичай усе ще роблять акцент, формуючи відповідний набір дисциплін для навчальних планів в орієнтації на ужиткові знання відносно майбутньої професії), не може бути кінцевою метою. Студент повинен використовувати його для того, щоб навчитись створювати нові актуальні знання, необхідні для вирішення виникаючих проблем (тут проблему можна визначити як таке виникле нове завдання, приміром, управління власним здоров'ям, яке не може мати чіткого алгоритму розв'язання), для прийняття відповідальних рішень і взаємодії. *Технології* ж як раз і повинні сприяти реалізації такого типу навчання.

Якщо вже педагогічні технології створюють та реалізують через сталі (направду, консервативні) навчальні дисципліни у ЗВО, то їхнє застосування є край важливим у питаннях оволодіння молодою діяльною людиною необхідними поняттями й знаннями, вміннями й навичками управління власним здоров'ям. Зараз цими новими для нашої вищої школи проблемами починає опікуватись педагогічна валеологія. Однак, з одного боку, введення навчального предмету «Валеологія» досі не поставлене у вищій школі до порядку денного (немає підготовлених фахівців, розроблених навчальних програм тощо). Тоді як з іншого, пореформована дисципліна «Фізичне виховання», зорієнтована на тему здоров'я особи, надає можливості успішного формування студентів як діяльних будівничих власного здоров'я.

Вихід у практиці педагогіки вищої школи до категорії здоров'я через мислєдіяльнєсну картину світу, що відповідає головній ідеї креативної валеології, концепції і технології непрофесійної фізкультурної освіти студентів гуманітарних, технічних та інших спеціальностей, який ми обґрунтовуємо, – це принципово новий і перспективний хід. Адже практика викладання в загальноосвітній школі навчальної дисципліни «Валеологія», як продовження області медичних знань про здоров'я, засвідчила марність сподівань на одержання істотних соціальних наслідків, йдучи лише шляхом поширення теоретичного знання. Це пов'язане з обмеженими можливостями природничо-наукової картини світу та засобів традиційної дидактики.

Таке твердження не видається перебільшенням, якщо за кінцевий результат у процесі формування особистості бачити не саму по собі передачу студентам суми наукових знань про здоров'я, але їх формування як суб'єктів фізкультурної діяльності [12] і діяльності будівництва здоров'я, чого теоретичне знання не забезпечує. Ідеї креативної валеології, які повинні стати «наріжним каменем» пореформованого «Фізичного виховання», потрібні для розв'язання існуючої проблеми пошуку засобів становлення фізкультурно-діяльної особистості і будівничого власного здоров'я.

Саме за діяння і сприйняття особою мислєдіяльнєсної картини світу дозволяє сподіватись на формування особистості з діяльним відношенням до управління власним здоров'ям за схемою: мислення – волява самоорганізація (за Г.В.Ф. Гегелем воля це реалізаційна сторона мислення) – діяльність. Саме цими намаганнями обумовлюється виникнення такого нового напрямку педагогічної валеології, як креативна валеологія.

Адже здоров'я визначається не лише станом тілесності особистості, що формується, а й супутньою поведінкою молодої особи, особливостями мислєдіяльності і життєдіяльності людини. Власне, саме на цих обставинах і фіксується увага у відомому визначенні Всесвітньої організації охорони здоров'я, що *здоров'я* це не тільки відсутність захворювань, але також стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя людини.

Очевидно, «здоров'я» і «відсутність захворювань» не тотожні стани людини. Медицина, зорієнтована на діагностику і лікування за ознакою встановлення норми і патології, відшукує хворобу і прагне до її подолання. Тоді як високий та стійкий стан здоров'я явище не випадкове, а рукотворне. Наявність стану здоров'я характерне, як правило, для діяльної особистості, котра свідомо і систематично докладає значні власні зусилля для оптимізації своєї життєдіяльності. Зазвичай такі дії характерні для людини, допоки що в результаті не частих фактів відповідної фізкультурно-оздоровчої самоосвіти.

Ми називаємо таку особу *фізкультурно-діяльною*, якщо акценти розставляються на використанні засобів фізичної культури і фізичної рекреації (як приклади, пошлемося на відомі постаті пропагандиста бігу підтюпцем Г. Гілмора, хірурга і вченого М. Амосова). Або *будівничою власного здоров'я*, коли залучаються інші різноманітні засоби досягнення здорового

стану (прикладі – конструктор авіаційних двигунів у роки Великої Вітчизняної війни й автор книжки про систему боротьби зі старістю М.О. Мікулін, відомий важкоатлет Ю. Власов, цирковий жонглер В. Дікуль).

Становлення особистості, яка самовизначилась до *фізкультурної діяльності* або ж *будівництва власного здоров'я*, яка відмовилась від звичної, поширеної пасивної позиції *споживача медичних послуг*, важлива теоретична і практична проблема для сучасних систем освіти. Саме тут доречно згадати тезу німецького філософа Х.-Г. Гадамера: «Загальна сутність людської освіти полягає в тому, що людина робить себе у всіх відношеннях духовною істотою. Той, хто віддається подробицям, є неосвіченим» [3, с.54].

Концептуальна робота у вказаних напрямках стала проводитись ще наприкінці 1980-х–на початку 1990-х років. По першому напрямку, як своєрідний початок доречно згадати докторську дисертацію одного з авторів [59], по другому організаційно-діяльній гру під керівництвом відомого московського методолога Г.П. Щедровицького «Людина в екстремальних умовах: нові підходи до охорони здоров'я» (м. Сургут, Росія, лютий 1990 р.).

Висновки. Виховання фізкультурно-діяльних молодих людей та потенційних будівничих здоров'я особливо актуальне для України, мільйони жителів якої знаходяться на територіях, які потерпають від радіаційного і техногенного забруднення, являються вимушеними переселенцями внаслідок бойових дій. Жителі Києва чи Дніпра, Запорожжя чи Кривого Рогу, Маріуполя чи Нікополя, десятків інших населених пунктів з отруєним повітрям, водою і ґрунтом не мають шансів досягти високого рівня здоров'я лише за рахунок окремих кроків, що пропагуються (наприклад, відмови від шкідливих звичок, виконання комплексів гігієнічної гімнастики тощо).

Непрофесійна фізкультурна освіта (або ж фізкультурна освіта людини) це складова частина різнобічної освіти особистості майбутнього фахівця з вищою освітою, незалежно від фаху, важлива для раціональної організації його індивідуальної життєдіяльності за рахунок набутих компетентностей.

Відтак, непрофесійна фізкультурна освіта, що розробляє технології становлення фізкультурно-діяльної особи і будівничого власного здоров'я неодмінно має стати основою реформи дисципліни «Фізичне виховання».

Перспектива подальших досліджень визначається потребою розробки змін до діючої базової програми з «Фізичного виховання».

Література

- 1 Бех І.Д. Особистісно орієнтоване виховання : навч. посіб. Київ: ІЗМН, 1988. 204 с.
2. Быховская И.М. Ценностные ориентации массового сознания как фактор развития физической культуры. Всесоюз. науч.-практ. конф., 16-21 февраля 1990, г. Севастополь : тезисы конф. Москва, 1990. С.18–19.
3. Гадамер Х.-Г. Истина и метод. Основы филос. герменевтики : [пер. с нем.] : [общ. ред. и вступ. ст. Бессонова Б.Н.] Москва: Прогресс, 1988. 704 с.
4. Груздев Г., Груздева В. Педагогическая технология эвристического тип. Высшее образование в России. 1996. № 1. С.117-121.
5. Дюперрон Г.А. Методика урока физического воспитания. Ленинград: Время, 1929. 116 с.
6. Дюперрон Г.А. Теория физической культуры: Систематика. Элементы физической культуры. Основные гимнастические системы. Ритмопластические системы. Спортивные игры. Эkleктические системы. 2-е изд., доп. Ленинград : Время, 1927.282 с.
7. Креатология и интеллектуальные технологии инновационного развития : учеб. для вузов / [Пигоров Г.С., Козинец В.П., Махмудов А.Г. и др.]. Днепропетровск : Пороги, 2003. 502 с.
8. Кулиниченко В.Л. Валеософия и валеозитика как формы современной практической философии. Практична філософія. 2001. № 1. С.158-174.
9. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта : [пер. с венгерского]. Москва : Радуга, 1982. 309 с.
10. Освітні технології : навч. – метод. посіб. / [Пехота О.М., Кітченко А.З., Любарська О.М. та ін.]; [заг. ред. Пехота О.М.]. Київ: А.С.К., 2001. 256 с.
11. Пионировский Е.О. Эбер и его естественный метод физического воспитания. Москва-Ленинград: Молодая гвардия, 1924. 152 с.
12. Приходько В.В., Неверкович С.Д. К построению понятия «физкультурная деятельность». Труды ученых ГЦОЛИФКа. 75 лет. Ежегодник. М. : ГЦОЛИФК, 1993. С.117-123.
13. Приходько В.В., Кузьмінський В.П. Креативна валеологія. Концепція і педагогічна технологія формування студентів технічних і гуманітарних спеціальностей як будівничих власного здоров'я : навч. посіб. Дніпропетровськ : НГУ, 2004. 230 с.
14. Приходько В.В. Педагогические основы физического образования студентов (Опыт игрового проектирования и экспертизы) : дис. ...доктора пед. наук : 13.00.04 / Приходько Владимир Васильевич. М., 1991. 416 с.
15. Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині. URL: https://studopedia.com.ua/1_39403_frensis-bekon-filosofski-poglyadi-v-meditsini.html (дата звернення: 16.06.2019).
16. Capra F. The Turning Point. Scions, So site, and Rising Culture. Flaming. London, 1983. P. 47-50.
17. Henry E. Sigerist (1891- 1957): Medical Historian, Advocate of "Socialized" Medicine, and Admirer of the Soviet Health System. URL: https://www.researchgate.net/publication/320768369_Henry_E_Sigerist_1891-1957_Medical_Historian_Advocate_of_Socialized_Medicine_and_Admirer_of_the_Soviet_Hea (дата звернення: 17.06.2019).

Reference

- 1 Bekh I.D. Osobystisno oriientovane vykhovannia : navch. posib. Kyiv: IZMN, 1988. 204 s.
2. Vykhovskaia Y.M. Tsennostnye orientatsyy massovoho soznanyia kak faktor razvytyia fizycheskoi kultury. Vsesoiuz.

- nauch.-prakt. konf., 16-21 fevralia 1990, h. Sevastopol : tezysy konf. Moskva, 1990. S.18–19.
3. Hadamer Kh.-H. Ystyna y metod. Osnovy fylos. hermenevtyky : [per. s nem.] : [obshch. red. y vstup. st. Bessonova B.N.] Moskva: Prohress, 1988. 704 s.
4. Hruzdev H., Hruzdeva V. Pedahohycheskaia tekhnolohyia avrystycheskoho typ. Vysshee obrazovanye v Rossey. 1996. № 1. S.117-121.
5. Diuperron H.A. Metodyka uroka fizycheskoho vospytanyia. Lenynhrad: Vremia, 1929. 116 s.
6. Diuperron H.A. Teoryia fizycheskoi kul'tury: Systematyka. Elementy fizycheskoi kul'tury. Osnovnye gymnastycheskye systemy. Rytmoplastycheskye systemy. Sportyvnye yhry. Eklytycheskye systemy. 2-e yzd., dop. Lenynhrad : Vremia, 1927.282 s.
7. Kreatolohyia y yntellektualnye tekhnolohyy ynnovatsyonnoho razvytyia : ucheb. dlia vuzov / [Pyhorov H.S., Kozynets V.P., Makhmudov A.H. y dr.]. Dnepropetrovsk : Porohy, 2003. 502 s.
8. Kulynychenko V.L. Valeosofyia y valeootyka kak formy sovremennoi praktycheskoi fylosofyy / V.L. Kulynychenko // Praktychna filosofii. 2001. № 1. S.158-174.
9. Kun L. Vseobshchaia ystoriia fizycheskoi kul'tury y sporta : [per. s venherskoho]. Moskva : Raduha, 1982. 309 s.
10. Osvitni tekhnolohii : navch. – metod. posib. / [Piekhota O.M., Kiktenko A.Z., Liubarska O.M. ta in.]; [zah. red. Piekhota O.M.]. Kyiv: A.S.K., 2001. 256 s.
11. Pyontrkovskiy E.O. Эбер y eho estestvennyi metod fizycheskoho vospytanyia. Moskva-Lenynhrad: Molodaia hvardyia, 1924. 152 s.
12. Prykhodko V.V., Neverkovych S.D. K postroyeniyu poniatiya «fyzkulturaia deiatelnost». Trudy uchennykh HTsOLYFKa. 75 let. Ezhehodnyk. M. : HTsOLYFK, 1993. S.117-123.
13. Prykhodko V.V., Kuzminskiy V.P. Kreatyvna valeolohiia. Kontsepsiia i pedahohichna tekhnolohiia formuvannia studentiv tekhnichnykh i humanitarnykh spetsialnostei yak budivnychykh vlasnoho zdorovia : navch. posib. Dnipropetrovsk : NHU, 2004. 230 s.
14. Prykhodko V.V. Pedahohycheskye osnovy fyzkulturnoho obrazovanyia studentov (Opyt yhrovoho proektyrovanyia y ekspertyzy) : dys. ...doktora ped. nauk : 13.00.04 / Prykhodko Vladymyr Vasylevych. M., 1991. 416 s.
15. Frensis Bekon: filosofski pohliady v medytsyni. : URL: https://studopedia.com.ua/1_39403_frensis-bekon-filosofski-poglyadi-v-meditsyni.html (data zvernennia: 16.06.2019).
16. Capra F. The Turning Point. Scions, So site, and Rising Culture. Flaming. London, 1983. P. 47-50.
17. Henry E. Sigerist (1891- 1957): Medical Historian, Advocate of "Socialized" Medicine, and Admirer of the Soviet Health System. URL: https://www.researchgate.net/publication/320768369_Henry_E_Sigerist_1891-1957_Medical_Historian_Advocate_of_Socialized_Medicine_and_Admirer_of_the_Soviet_Hea (data zvernennia: 17.06.2019).

УДК: 378.147.091.31-095

Приходько В.В.
*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики спортивної підготовки,
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, м. Дніпро*
Луковська О.Л.
*кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри фізіології та спортивної медицини,
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, м. Дніпро*
Чернігівська С.А.
*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, лікар,
ДУ «Український державний науково-дослідний інститут
медико-соціальних проблем інвалідності МОЗ України», м. Дніпро*

ОБГРУНТУВАННЯ ВИМОГ ДО ОБСЯГУ СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ БАКАЛАВРІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Метою дисципліни «Фізичне виховання» в закладах вищої освіти є підготовка інтелігентних, високоосвічених, здорових, гармонійно розвинених осіб, компетентних до фізкультурно-оздоровчої діяльності, фахівців з творчою і громадською позицією, готових до продуктивної праці. Показана неможливість досягнення вказаної мети засобами ППФП. Наведені результати опитування викладачів фізичного виховання вишів, згідно з якими забезпечення здорового стану здобувачів вищої освіти шляхом оптимальної їхньої рухової активності отримало низьку оцінку (від 2,4 до 2,6 з 5 можливих балів). Обґрунтовані вимоги до обсягу компетентностей з дисципліни «Фізичне виховання», які мають бути сформовані у бакалаврів незалежно від спеціальності. Здоров'ярозвивальна технологія фізичного виховання це сумісна педагогічна діяльність викладача і студента із проектування, організації і дотримання індивідуального режиму рухової активності самого студента, яка спирається на супутні технології і міждисциплінарний підхід, спрямований на профілактику захворювань, зміцнення, розвиток і вдосконалення здоров'я для якісної підготовки до професійної діяльності

Ключові слова: дисципліна «Фізичне виховання», викладачі фізичного виховання, здобувачі вищої освіти (студенти), компетентності з фізичного виховання, здоровий спосіб життя, здоров'язбереження.